

Π.Μ.Σ. «Αρχαίος Κόσμος»

Διεπιστημονικό Σεμινάριο

*Ζητήματα οικονομίας, τεχνολογίας και κοινωνικής οργάνωσης κατά την
Παλαιολιθική περίοδο*

Ενότητα Α, Δευτέρα 15.01.2024, 15:00-18:00

Βαγγέλης Τουρλούκης

Κυνήγι, θηρευτικός εξοπλισμός, συλλογή και μοίρασμα της τροφής: αρχαιολογικές, ανθρωπολογικές και εθνογραφικές προσεγγίσεις

Περίληψη

Παρόλο που το κυνήγι θεωρείται ότι διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην ανθρώπινη εξέλιξη, η εξελικτική του πορεία, ο ρόλος του στην παλαιολιθική οικονομία και η σημασία του ως κοινωνική δραστηριότητα εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο έντονων συζητήσεων, ιδιαίτερα όταν αντιπαραβάλλεται με την πρακτική της *συλλογής* της τροφής. Ως καθοριστική μορφή διαβίωσης στις κοινωνίες κυνηγών-τροφοσυλλεκτών, το κυνήγι θεωρείται ότι αναπτύχθηκε παράλληλα με την εξέλιξη ενός διακριτά *ανθρώπινου* συμπεριφορικού και τεχνολογικού ρεπερτορίου που εξαρτήθηκε από τη στροφή της διατροφής προς την κρεοφαγία, η οποία με τη σειρά της απελευθέρωσε ενεργειακούς περιορισμούς για την ανάπτυξη του ανθρώπινου εγκεφάλου. Παρ' όλα αυτά, εθνογραφικά δεδομένα δείχνουν ότι το κυνήγι αποτελεί στρατηγική υψηλού κινδύνου, η οποία απαιτεί μια μεγάλη ενεργειακή επένδυση, αλλά συνήθως επιφέρει χαμηλά ποσοστά επιτυχίας. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί σε παλαιοανθρωπολογικά, αρχαιολογικά και εθνογραφικά δεδομένα (ή, *υποθέσεις*) σχετικά με τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: πώς και πότε το κυνήγι παγιώθηκε ως σταθερή στρατηγική πρόσληψης τροφής, πώς ερμηνεύουμε τη σχετικά όψιμη εμφάνιση θηρευτικού εξοπλισμού στις αρχαιολογικές θέσεις, και πώς συνδέεται το κυνήγι και η συλλογή της τροφής με την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνικότητας, της κοινωνικής μάθησης και του μοιράσματος της τροφής;

Ενότητα Β, Τρίτη 16.01.2024, 15:00-18:00

Ευγενία Αδάμ

*Χειροποίητη ιστορία: τεχνολογία, επιλογές και ταυτότητες κατά την Ανώτερη
Παλαιολιθική στην Ευρασία*

Περίληψη

Το μάθημα εστιάζει στην καθημερινότητα των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών της Ευρασίας κατά την τελευταία Παλαιολιθική φάση, όπως αυτή τεκμηριώνεται από ανασκαφικά δεδομένα και όπως υποστηρίζεται από τη μελέτη συνόλων ανόργανων και οργανικών τεχνέργων που αποτελούσαν τον εξοπλισμό τους. Τα αντικείμενα αυτά αποτελούν σημαντικά υλικά τεκμήρια του τρόπου με τον οποίο οι ομάδες αυτές

αντιλαμβάνονταν το φυσικό περιβάλλον και αντιδρούσαν σε αυτό, επιλέγοντας χώρους δραστηριότητας / διαμονής, υλικά και τεχνικές επεξεργασίας για την κατασκευή του απαραίτητου εξοπλισμού, τρόπους συναλλαγής με γειτονικές ομάδες, δήλωσης ταυτότητας και ανταλλαγής πληροφορίας και εμπειρίας. Θα παρουσιαστεί η διεπιστημονική σύμπραξη που είναι απαραίτητη για να απαντηθούν ερευνητικά ζητούμενα (π.χ. προέλευση / διακίνηση πρώτων υλών, πειραματική διερεύνηση των σταδίων κατασκευής και χρήσης εργαλείων, ερμηνεία θέσεων, κ.α.). Θα υπάρξει σύντομη εισαγωγή στις βασικές αρχές ορολογίας, μεθοδολογίας, καταγραφής, κατάταξης και σύγκρισης των λιθοτεχνιών και βασικών άλλων τύπων εξοπλισμού, όπως τα οργανικά τέχνηρα. Παραδείγματα από συγκεκριμένες αρχαιολογικές θέσεις θα βοηθήσουν στην κατανόηση του ρόλου που διαδραματίζει η μελέτη του εξοπλισμού στην κατανόηση και ανασύσταση της καθημερινότητας κατά την πολυποικίλη Ανώτερη Παλαιολιθική της Ευρασίας. Υπάρχει η δυνατότητα φυσικής εξοικείωσης με το αντικείμενο μέσα από την αξιοποίηση της Εκπαιδευτικής Συλλογής λίθινων τεχνέργων (φυλάσσεται στην ΕΦΑ Ιωαννίνων) και προϊόντων πειραματισμού.

Ενότητα Γ, Τετάρτη 17.01.2024, 15:00-18:00

Ευγενία Αδάμ

Στα του οίκου μας: η Ανώτερη Παλαιολιθική και η Μεσολιθική στην Ήπειρο

Περίληψη

Η ενότητα αυτή «προσγειώνει» τους φοιτητές / τις φοιτήτριες από την ευρύτερη και πολυσύνθετη εικόνα της προηγούμενης ενότητας, στον «μικρόκοσμο» της έρευνας για την Ανώτερη Παλαιολιθική και τη Μεσολιθική περίοδο στην Ήπειρο.

Παρουσιάζεται η ιστορία της έρευνας, οι θέσεις και τα ανασκαφικά ευρήματα, και γίνεται συγκριτική εκτίμηση με στοιχεία από τον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο.

Στο τέλος αυτής της ενότητας, θα γίνει επιστροφή στην ευρύτερη εικόνα με συσχετισμό των τοπικών πληροφοριών με αυτές από τον λοιπό Ευρασιατικό και Αιγαιακό χώρο.

Ευγενία Αδάμ

*Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας
Institute of Archaeology - University College,
University of London*

*Βαγγέλης Τουρλούκης
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*